

Social Work & Education

©SW&E. 2022

УДК 378.046.4

DOI: 10.25128/2520-6230.22.4.3

Максим СКОЧКО,

доктор філософії, старший викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, факультет соціальної та психологічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна;

skochko1993@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2342-3834>

Назар САЛАТА,

аспірант, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна;

nazarsalata@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0194-8480>

Статус статті:

Отримано: вересень 28, 2022

1-ше рецензування: жовтень 18, 2022

Прийнято: грудень 30, 2022

Скочко, М., Салата, Н. (2022). Цифрове забезпечення соціально-психологічної допомоги вразливим категоріям населення. *Social Work and Education*, Vol. 9, No. 4. pp. 478-486. DOI: 10.25128/2520-6230.22.4.3

ЦИФРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ВРАЗЛИВИМ КАТЕГОРІЯМ НАСЕЛЕННЯ

Анотація. Ситуація, яку переживає Україна, виходить за межі звичайного нормального людського досвіду. Вона спричинила значне порушення життєдіяльності людей, шкоду їх здоров'ю, великі людські втрати, значні матеріальні збитки тощо. Мета статті полягає у розкритті змісту цифрового забезпечення соціально-психологічної допомоги для подолання труднощів у життєвій ситуації. У статті визначено основні підходи до формування цифрового забезпечення соціально-психологічної допомоги. Визначено, що розвиток системи соціально-психологічної допомоги в умовах цифрової трансформації пов'язаний зі збільшенням ролі держави у вирішенні наступних соціальних питань: правового забезпечення соціального захисту населення, прийняття відповідних законодавчих та нормативних актів, розширення спектру соціальних субсидій, формування державних програм з вирішення конкретних соціальних проблем, пенсійне забезпечення, ефективне соціальне партнерство.

Ключові слова: цифровізація; соціально-психологічна допомога; інформаційно-комунікаційні технології; цифрова трансформація; цифрова соціально-психологічна допомога.

Вступ

Ситуація, яку переживає Україна, виходить за межі звичайного нормального людського досвіду. Вона спричинила значне порушення життєдіяльності людей, шкоду їх здоров'ю, великі людські втрати, значні матеріальні збитки тощо.

Все це вкрай негативно позначається на кожній родині. Одні сім'ї були вимушені залишити домівку та переживають кризу, пов'язану з втратами не лише матеріальними, але і соціальними, інші родини переживають втрату близької людини. Так чи інакше в Україні не залишається практично жодної відстороненої від конфлікту особи.

Проблеми ризиків цифровізації стосовно цифрового забезпечення соціально-психологічної допомоги розвивають українські вчені. Разом з тим, на сьогодні не сформовано цілісної єдиної думки щодо понять цифрового забезпечення соціально-психологічної допомоги. Т. Єгорова-Луценко присвятила свою увагу дослідженню стану цифровізації системи надання соціальних послуг в Україні (Єгорова-Луценко, 2020). Вплив цифровізації на розвиток соціально-трудових відносин, зокрема соціального захисту досліджували М. Макарової, В. Челухіна, Ю. Одегова, Ю. Веремеко та інших. Теоретичні аспекти цифрової трансформації професійної підготовки майбутніх фахівців вивчають І. Шищенко та І. Харченко (2021). Вивченню особливостей використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з людьми похилого віку присвятили свою увагу Т. Семигіна, А. Каркач (2019), Л. Вікторова (2019). Дослідженню соціального захисту в контексті розвитку цифрової економіки зосереджено у роботі Т. Костишина (2021).

Мета статті полягає у розкритті змісту цифрового забезпечення соціально-психологічної допомоги вразливим категоріям населення для подолання труднощів у життєвій ситуації.

Методологія дослідження: для досягнення поставленої мети дослідження в основу дослідження покладено аналіз наукових праць, методи теоретичного узагальнення, порівняння, системного підходу та системного аналізу.

Основна частина

Психічне травмування у людей, що пережили надзвичайні події, має різну глибину і складність. Це залежить від багатьох факторів таких як: вік постраждалого, ступінь причетності до надзвичайної події, життєвий і професійний досвід, психоемоційний статус та вміння володіти своїми емоційними станами, наявність або відсутність підтримки з боку найближчого соціального оточення та ін. (Панок & Ткачук, 2019).

Соціально-психологічна допомога, за визначенням Я. Дубініної – це напрям роботи, основна мета якого надання первинної психологічної допомоги, соціальної підтримки людям, які перебувають у важкій життєвій ситуації та організація комплексу умов для продуктивної адаптації людини у змінених умовах життєдіяльності (Дубініна, 2017).

Основні завдання соціально-психологічна допомоги – розширення діапазону соціальних і особистісних ресурсів людини для самостійного вирішення виникаючих проблем, подолання труднощів, актуалізація її творчих, інтелектуальних,

особистісних, духовних і фізичних можливостей, необхідних для виходу з кризового стану, стимулювання самоповаги і впевненості в собі (Дубініна, 2017).

Соціально-психологічна допомога складається з:

- допомоги дітям та молоді, сім'ям, які постраждали;
- встановлення взаємозв'язків між потребами дитини та послугами, які надає заклад освіти;
- ідентифікації дитини з особливими потребами, задоволення яких не входить до сфери компетенцій закладу освіти (наприклад, психіатрична, медична або правова);
- розробки індивідуального плану підтримки для дитини, який ґрунтується на принципах кейс-менеджменту;
- координації дій батьків, педагогічних працівників з реалізації заходів індивідуального плану підтримки;
- підтримки, усвідомлення специфічних потреб;
- підтримки самостійних дій дитини, членів родини з метою формування стійкості до стресових ситуацій;
- інформаційної підтримки педагогічних працівників з метою забезпечення кращого розуміння ними потреб дитини та усвідомлення необхідності використання цих знань у роботі (Панок & Ткачук, 2019).

Як діти різного віку реагують на стрес та сприймають кризову ситуацію:

Діти 0-3 років: відчують дратівливість, плачуть, можуть проявляти надокучливу або агресивну поведінку та боятися незрозумілих звуків, криків, різких рухів і потребують фізичної близькості батьків. Тому їм насамперед потрібно забезпечити присутність батьків та їхній тактильний контакт (*Redirecting*, б. д.-б).

Діти 4-6 років: часто відчують безпорадність та безсилля, страх розлуки, у своїх іграх можуть відбивати аспекти ситуації, відмовлятися визнавати ситуацію та заглиблюватися в себе й не бажати спілкуватися з однолітками та дорослими. Вони потребують насамперед безпеки, тому батькам слід заспокоїти дитину, що і вона, і самі батьки в безпеці. (*Redirecting*, б. д.-б).

Діти 7-10 років: можуть відчувати провини, неспроможність, злість, фантазії, в яких дитина бачить себе "рятувальником", "зацикленість" на подробицях події. Дитина боїться втратити звичне та боїться смерті, досить добре розуміє загрозу, може переживати страх і думає про майбутнє. Тому батькам потрібно обговорювати з дитиною події та переживання і забезпечити їй безпеку та звичний спосіб життя (ігри, спілкування з друзями тощо) (*Redirecting*, б. д.-б).

Діти 11-13 років: відчують дратівливість, страх, депресію, можуть поводитися агресивно та не приймати правила. Вони боятися втратити життя, близьких, будинок, звичний спосіб життя. У цьому віці діти розуміють, що відбувається, прогнозують майбутнє, але мінімальний власний досвід викликає тривожність. Батькам можна відкрито говорити про свої переживання, страхи та допомагати дітям відтворювати соціальні зв'язки (*Redirecting*, б. д.-б).

Діти 14-18 років: проявляють небезпечну поведінку, можливі суїцидальні думки та прояви аутоагресії, реакції, що нагадують реакції дорослих. Боятися втратити себе, своє місце, життя, близьких. Можуть радикально сприймати ситуацію, адже підліток тільки стає на ноги, а звичний світ зруйнувався. У цьому віці дорослим

важливо не вимагати від підлітка брати на себе роль дорослого. З підлітком слід ділитися досвідом, розмовляти, допомагати знизити емоційне напруження (*Redirecting*, б. д.-b).

Психологиня К. Гольцберг на своїй сторінці в мережі Facebook (*Log into facebook / facebook*, б. д.-a) радить обов'язково поговорити з дитиною про ситуацію, що відбувається. Говорити з дитиною варто дорослому, який найбільше зберігає спокій. Перед тим, як говорити з дитиною, дорослому самому слід заспокоїтися, щоб не завдати шкоди дитині (*Log into facebook / facebook*, б. д.-a).

Якщо спілкуєтеся з підлітком – також дуже важливо навчати його, де шукати перевірену інформацію, та ділитися джерелами для її пошуку. Адже, як пояснює психологиня, під впливом стресу підліткам, які зазвичай гарно знаходять інформацію в Інтернеті, зараз складно відшукати перевірену інформацію про все, що відбувається та зрозуміти ситуацію, оскільки емоції пригнічують ту частину мозку, яка «відповідає» за логіку (*Log into facebook / facebook*, б. д.-a).

Дорослому потрібно (*Log into facebook / facebook*, б. д.-a) продемонструвати надійність: варто сказати дитині, що ви зробите все, щоб захистити себе і її від небезпеки, й що наша армія на варті та дасть відсіч. Для дитини до підліткового віку свої слова про захист і безпеку можна підкріпити обіймами. Підлітки ж, навпаки, можуть сприймати обійми, як слабкість (*Log into facebook / facebook*, б. д.-a).

Дитяча психологиня С. Ройз зауважує (*Redirecting*, б. д.-a.), що під час стресу ігри дітей можуть бути трохи “регресивними”, тобто старші діти можуть знову грати в ігри для малечі. Можна ліпити з пластиліну, окреслити навколо себе коло безпеки з нитки, рвати на дрібні шматки папір, «Видихнути хмаринку» (уявити, що вдихнули хмаринку і видихнути її зі звуком, можна з грозою і блискавкою, тупотіти при цьому ногами) тощо. Також можна грати настільні ігри, малювати, грати у слова, ігри в телефоні, в яких залучене просторове сприйняття (*Redirecting*, б. д.-a.).

С. Ройз пояснює (*Redirecting*, б. д.-a.), що під час звуку сирен у дитини в особливому навантаженні перебуває аудіальний канал сприймання, тому його потрібно чимось “зайняти”. Для цього можна співати хором, горланити кричалки проти угіпутіна і російської армії, слухати в навушниках аудіоказки та музику, взяти з собою гітару та влаштувати для всіх концерт (*Redirecting*, б. д.-a.).

Психологиня С. Ройз пише (*Redirecting*, б. д.-d), що необхідно пояснити дитині складність ситуації, пояснити, що сталося те, чого ми боялися, тому важливо бути зібраними та допомагати одне одному (*Redirecting*, б. д.-d).

С. Ройз радить (*Redirecting*, б. д.-d) покласти на дитину відповідальність, яка їй до снаги – наприклад, доручити завдання слідкувати за іграшкою (*Redirecting*, б. д.-d).

Психологиня В. Горбунова пояснює (*Log into facebook / facebook*, б. д.-b), що зараз і для дорослих, і для дітей виявляти злість (ненавидіти, лягтися, кричати) – це здорова реакція. Тому дорослим потрібно дозволяти собі й близьким, зокрема й дітям, це робити. Це варто робити в ігровій формі. Можна застосовувати гру “Злий бобер” (придумати злу тваринку і поводитися так, як, на нашу думку, може себе вести ця тваринка. Потім перетворитися на добру тваринку. Потім – на людину) або кричати в “мішечок для криків” або стаканчик. Але після вивільнення ненависті та злості слід перемкнутися на щось добре і позитивне: на обійми, теплий чай, добрі слова одне одному (*Log into facebook / facebook*, б. д.-b).

Сльози та плач – теж нормально в цій ситуації, тому дайте дитині виплакати. Після емоційного вивільнення дитині буде легше заснути (*Як підтримати та заспокоїти дитину під час війни. Освітній омбудсмен України*, б. д.).

Команда Міністерства освіти і науки України збрала перелік корисних ресурсів для дорослих та дітей щодо психологічної підтримки, навчання та інформування. За ініціативи Д. Герасимчук Офіс Президента України спільно з ЮНІСЕФ та Міністерством соціальної політики України створили чат-бот «Дитина не сама» (*Дитина не сама*, б. д.). Бот орієнтований на допомогу неповнолітнім дітям у складних ситуаціях воєнного часу. Тут можна знайти інформацію про те, як прихистити дитину, що робити у випадку, якщо вона загубилася або ви її знайшли. Крім того, у боті є контакти гарячої лінії підтримки дітей, сімей та соціальних працівників (*Міністерство освіти і науки України - Дистанційні платформи для навчання, саморозвитку та отримання допомоги й перевіреної інформації*, б. д.).

З метою психологічної підтримки громадян України, які страждають від наслідків збройної агресії росії, цілодобово працює безкоштовна інтернет-платформа психологічної допомоги «Розкажи мені». Проект реалізується за підтримки Офісу Президента України, Міністерства охорони здоров'я та Інституту когнітивного моделювання.

Крім того, команда Інституту когнітивного моделювання у співпраці з кафедрою медичної психології, психосоматичної медицини та психотерапії Національного медичного університету імені Богомольця та фахівцями проекту «Друг» розробила бот першої психологічної допомоги (*Друг. Перша допомога*, б. д.). Також бот містить рекомендації щодо збереження психологічного здоров'я (*Ресурси психологічної підтримки під час збройної агресії Росії в Україні | НМЦ практичної психології і соціальної роботи*, б. д.).

Міністерство освіти і науки України спільно з партнерами започаткували низку проектів, таких як (*Міністерство освіти і науки України - Дистанційні платформи для навчання, саморозвитку та отримання допомоги й перевіреної інформації*, б. д.):

1. Дитячий онлайн-садок НУМО з відеозаняттями для дітей віком від 3 до 6 років. Перший випуск доступний до перегляду на YouTube-каналах МОН та ЮНІСЕФ і на платформах MEGOGO та VoliaTV;

2. "Навчання без меж" – спільний освітній проєкт Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури та інформаційної політики, українських телеканалів ПЛЮСПЛЮС, «Піксель» та регіональних каналів Суспільного мовника, а також платформ онлайн-телебачення MEGOGO, Київстар ТБ, 1+1 video, sweet.tv, VoliaTV;

3. МОН спільно з компанією Google Україна створили Всеукраїнський онлайн-розклад для учнів 1-11 класів;

4. Усі охочі можуть використовувати платформу "Всеукраїнська школа онлайн", що містить відеоуроки, конспекти, тестові завдання, а також Кабінет вчителя, який допомагає залишатися на зв'язку з учнями; Для зручності розроблено мобільний застосунок, а Youtube-канал МОН містить інформацію, що може стати у пригоді;

5. Щоденні онлайн-зустрічі о 13.00 та 20.00 із сертифікованими психологами Асоціації інноваційної та цифрової освіти;
6. МОН у співпраці з дитячим психологом підготувало серію інформаційних матеріалів "Психологічна турбота від Світлани Ройз";
7. Педагоги та дитячі психологи за підтримки Міністерства освіти і науки запустили телеграм-канал "Підтримай дитину";
8. Розроблено дитячий інформаційний комікс, як поводитися під час воєнного стану, – збірку інформаційних порад для дітей та їхніх близьких;
9. Через звернення здобувачів освіти до усього світу МОН об'єднує у "Голос нашої держави сьогодні".

Для дошкільнят (*Міністерство освіти і науки України - Дистанційні платформи для навчання, саморозвитку та отримання допомоги й перевіреної інформації*, б. д.):

1. Дитячий садок онлайн – новий проєкт від Освітнього Хабу (*Дитячий садок онлайн - Освітній Хаб міста Києва*, б. д.);
2. Телеграм-канали «Павлуша і Ява» (*Павлуша і ява* , б. д.) та Аудіоказки (*Аудиосказки*, б. д.);
3. Для дітей від дошкільного віку та учнів до 6 класу платформа Matific для вивчення математики від освітніх експертів надає безкоштовний доступ до матеріалів в ігровій формі;
4. Сучасне дошкільня під крилами захисту (*Міністерство освіти і науки України - Сучасне дошкільня під крилами захисту*, б. д.).

Під час воєнного стану дистанційні школи надають безоплатний доступ до навчання. Командою Міністерства освіти і науки України підготовлено перелік шкіл і організацій, які можуть допомогти дітям і сім'ям (*Міністерство освіти і науки України - Дистанційні платформи для навчання, саморозвитку та отримання допомоги й перевіреної інформації*, б. д.).

Висновки та перспективи подальших досліджень

Розвиток системи соціально-психологічної допомоги в умовах цифрової трансформації пов'язаний зі збільшенням ролі держави у вирішенні наступних соціальних питань: правового забезпечення соціального захисту населення, прийняття відповідних законодавчих та нормативних актів, розширення спектру соціальних субсидій, формування державних програм з вирішення конкретних соціальних проблем, пенсійне забезпечення, ефективне соціальне партнерство.

Питанню збереження та відновлення соціально-психологічного здоров'я, пошук ресурсів для запобігання наслідкам професійного стресу в процесі консультування вразливих категорій населення, що опинились у складних життєвих обставинах унаслідок військових дій, для спеціаліста має стати особливим завданням та напрямом подальшої розробки наукових досліджень.

Література

- Аудіоказки*. (б. д.). Telegram. https://t.me/kazky_ukr
Безкоштовні психологічні читання. Ваша підтримка поруч. (б. д.).
Tellme. <https://tellme.com.ua/>

Вікторова, Л. В., & Роганов, М. М. (2019). Використання соціально-комунікаційних технологій у роботі з людьми похилого віку. *Духовність особистості: Методологія, теорія і практика*, 92(5), 30–40. <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-92-5-30-40>

Дитина не сама. (б. д.). Telegram. https://t.me/dytyuna_ne_sama_bot

Дитячий садок онлайн - Освітній Хаб міста Києва. (б. д.). Освітній хаб міста Києва. <https://eduhub.in.ua/courses/dityachiy-sadok-online>

Друг. Перша допомога. (б. д.). Telegram. https://t.me/friend_first_aid_bot

Дубініна, Я. П. (2017). Оволодіння технологіями психосоціальної допомоги як складова професійної підготовки фахівця з соціальної роботи. У *Пізнавальний та перетворювальний потенціал історичної психології як науки* (с. 131–132). <http://dpspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/10251>

Єгорова Єгорова-Луценко, Т. П. (2020). Цифровізація системи надання соціальних послуг в Україні. *Право та інноваційне суспільство*, (1 (14)), 80–85. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2020-2\(15\)-13](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2020-2(15)-13)

Костишина, Т. (2021). Соціальний захист в контексті розвитку цифрової економіки. *Економічний аналіз*, Том 31, № 1, 279–288.

Міністерство освіти і науки України - Дистанційні платформи для навчання, саморозвитку та отримання допомоги й перевіреної інформації. (б. д.). Головна | Міністерство освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/ua/news/distancijni-platformi-dlya-navchannya-samorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-j-perevirenoyi-informaciyi>

Міністерство освіти і науки України - Сучасне дошкілля під крилами захисту. (б. д.). Головна | Міністерство освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/suchasne-doshkillya-pid-krilami-zahistu>

Павлуша і ява U. (б. д.). Telegram. <https://t.me/pavlushaiyava>

Панок, В. Г., & Ткачук, І. І. (Ред.). (2019). *Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій*. УНМЦ практичної психології і соціальної роботи.

Ресурси психологічної підтримки під час збройної агресії Росії в Україні | НМЦ практичної психології і соціальної роботи. (б. д.). НМЦ практичної психології і соціальної роботи | Інститут післядипломної освіти КУБГ. <https://pp.ippo.kubg.edu.ua/2022/03/11/ресурси-психологічної-підтримки/>

Семигіна, Т., & Каркач, А. (2019). «Е-інклюзія» літніх людей і соціальна робота. У *Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи* (с. 130–133).

Шищенко, І., & Харченко, І. (2021). Теоретичні аспекти цифрової трансформації професійної підготовки майбутніх фахівців. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, (2 (49)), 241–244.

Як підтримати та заспокоїти дитину під час війни. Освітній омбудсмен України. (б. д.). Освітній омбудсмен України. <https://eo.gov.ua/yak-pidtrymaty-ta-zaspokoity-dytynu-pid-chas-viyny/2022/02/28/>

Log into facebook | facebook. (б. д.-а). Facebook. https://www.facebook.com/katerina_goltsberg/posts/4925341704178994

Redirecting. (б. д.-а). Facebook - log in or sign up. <https://www.facebook.com/npa.org.ukraine/posts/1392316794532279>

Redirecting. (б. д.-б). Redirecting. https://www.facebook.com/photo/?fbid=4846694528711266&_set=a.861264637254295

Log into facebook | facebook. (б. д.-б). Facebook. https://www.facebook.com/viktoriy_kagorbunova/posts/5157266954333734

Redirecting. (б. д.-д). Redirecting. <https://www.facebook.com/svetlanaroz/posts/5338879216145640>

DIGITAL PROVISION OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE TO VULNERABLE CATEGORIES OF THE POPULATION

Maksym SKOCHKO, PhD of Social Work, Senior Lecturer of Social Pedagogy and Social Work Department, Faculty of Social and Psychological Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine; skochko1993@ukr.net

Nazar SALATA, PhD student, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine; nazarsalata@gmail.com

Abstract. *The situation that Ukraine is going through is beyond normal human experience. It caused a significant disruption of people's daily life, harm to their health, great human losses, significant material damage, etc. The purpose of the article is to reveal the content of digital provision of social and psychological assistance to vulnerable categories of the population to overcome difficulties in the life situation. The article defines the main approaches to the formation of digital provision of social and psychological assistance. It was determined that the development of the system of social and psychological assistance in the conditions of digital transformation is associated with an increase in the role of the state in solving the following social issues: legal provision of social protection of the population, adoption of relevant legislative and regulatory acts, expansion of the spectrum of social subsidies, formation of state programs for solving specific social problems, pension provision, effective social partnership. The question of preserving and restoring social and psychological health, finding resources to prevent the consequences of professional stress in the process of counseling vulnerable categories of the population, who found themselves in difficult life circumstances as a result of military operations, should become a special task for the specialist and the direction of further development of scientific research. The main tasks of socio-psychological assistance are to expand the range of social and personal resources of a person to independently solve emerging problems, overcome difficulties, actualize his creative, intellectual, personal, spiritual and physical capabilities, necessary for getting out of a crisis state, stimulating self-respect and self-confidence.*

Keywords: *Digitization; social and psychological assistance; information and communication technologies; digital transformation; digital social and psychological assistance.*

References

- Audio stories. (b. d.). Telegram. URL: https://t.me/kazky_ukr (in Ukrainian).
- Free psychic readings. Your support is close by. (b. d.). Tellme. URL: <https://tellme.com.ua/> (in Ukrainian).
- Viktorova, L. V., & Roganov, M. M. (2019). The use of social and communication technologies in working with the elderly. Personal spirituality: Methodology, theory and practice, 92(5), 30–40. <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-92-5-30-40> (in Ukrainian).
- The child is not alone. (b. d.). Telegram. URL: https://t.me/dytyna_ne_sama_bot (in Ukrainian).

Kindergarten online - Education Hub of the city of Kyiv. (b. d.). Educational hub of the city of Kyiv. URL: <https://eduhub.in.ua/courses/dityachiy-sadok-online> (in Ukrainian).

Friend. First aid. (b. d.). Telegram. https://t.me/friend_first_aid_bot (in Ukrainian).

Dubinina, Ya. P. (2017). Mastering the technologies of psychosocial assistance as a component of the professional training of a social work specialist. In Cognitive and transformative potential of historical psychology as a science (pp. 131–132). URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/10251> (in Ukrainian).

Yehorova Yehorova-Lutsenko, T. P. (2020). Digitization of the system of providing social services in Ukraine. Law and Innovative Society, (1 (14)), 80–85. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2020-2\(15\)-13](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2020-2(15)-13) (in Ukrainian).

Kostyshina, T. (2021). Social protection in the context of the development of the digital economy. Economic analysis, Volume 31, No. 1, 279–288 (in Ukrainian).

Ministry of Education and Science of Ukraine - Remote platforms for learning, self-development and receiving help and verified information. (b. d.). Home | Ministry of Education and Science of Ukraine. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/distancijni-platforni-dlya-navchannya-samorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-j-perevirenoyi-informaciyi> (in Ukrainian).

Ministry of Education and Science of Ukraine - Modern preschool under the wings of protection. (b. d.). Home | Ministry of Education and Science of Ukraine. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/suchasne-doshkilliya-pid-krilami-zahistu>

Pavlusha and Java. (b. d.). Telegram. URL: <https://t.me/pavlushaiyava> (in Ukrainian).

Panok, V. G., & Tkachuk, I. I. (Eds.). (2019). Counseling in the system of psychosocial assistance to children and families who found themselves in difficult life circumstances as a result of military operations. UNMC of Practical Psychology and Social Work. (in Ukrainian).

Psychological support resources during Russia's armed aggression in Ukraine NMC of practical psychology and social work. (b. d.). NMC of practical psychology and social work Institute of Postgraduate Education KUBH. URL: <https://pp.ippo.kubg.edu.ua/2022/03/11/resursy-psychological-support/> (in Ukrainian).

Semigina, T., & Karkach, A. (2019). "E-inclusion" of the elderly and social work. In Current problems of social pedagogy and social work. Pp. 130–133 (in Ukrainian).

Shishenko, I., & Kharchenko, I. (2021). Theoretical aspects of digital transformation of professional training of future specialists. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social work, (2 (49)), 241–244 (in Ukrainian).

How to support and reassure a child during war. Educational Ombudsman of Ukraine. (b. d.). Educational Ombudsman of Ukraine. URL: <https://eo.gov.ua/yak-pidtrymaty-ta-zaspokoity-dytnu-pid-chas-viyny/2022/02/28/> (in Ukrainian).

Log into facebook | facebook. (b. d.-a). Facebook. URL: <https://www.facebook.com/katerinagoltsberg/posts/4925341704178994> (in Ukrainian).

Redirecting. (b. d.-a). Facebook - log in or sign up. URL: <https://www.facebook.com/npa.org.ukraine/posts/1392316794532279> (in Ukrainian).

Redirecting. (b. d.-b). Redirecting. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=4846694528711266&set=a.861264637254295> (in Ukrainian).

Log into facebook | facebook. (b. d.-b). Facebook. URL: <https://www.facebook.com/viktoriykagorbunova/posts/5157266954333734> (in Ukrainian).

Redirecting. (b. d.-d). Redirecting. URL: <https://www.facebook.com/svetlanaroyz/posts/5338879216145640> (in Ukrainian).

Article history:

Received: September 28, 2022

1st Revision: October 18, 2022

Accepted: December 30, 2022